

ЮРІЙ БАЛКО

поезп

1 9 4 5

Юрій БАЛКО

БЛИЗЬКЕ
Й
ДАЛЕКЕ
ПОЕЗІЇ

1945

Моєму батькові й учителеві
присвячую.

Автор.

Друкарня Дмитра Сажнина, Авг'сбург.

МОГ СЕРЦЕ

ЛІСТ ДО МАТЕРІ

Мамо, я далеко на чужині,
І між нами мур страшний війни,
Та думками я до тебе лину,
І мені про тебе сняться сни.

Так, я тільки в снах і маю змогу
Бачити коханий образ твій,
Твої скорбні очі і тривогу
У нечальній постаті твоїй.

Ти сумусеш, що втеряла сина,
А у тебе ж він, як світ, один...
Мамо рідна! Ненечко едина!
Я живий ще, твій далекий син.

А от ти, голубко, чи здорова?
Чи в могилу з тути не лягла?
Я до тебе линути готовий —
Якби змога в мене ця була...

Прощавай же, рідна, люба нене!
Чи цей дійде лист — не знаю я...
Чи почуєш ще ти щось про мене,
Незабутня ненечко моя?..

Травень 1943.

На човні білокрилім,
Серед плюскуту хвилі,
Я хотів би у безвість плисти, —
Щоб лиш сонце палаю,
Щоб лиш море гойдало,
Щоб була біля мене лиш ти.

Потім сонце б стомилось
І на хвилі схилилось,
Вечір тихо б на зорях заграв...
В серці б щастя відлунок,
А палкий поцілунок
Нам би спраглі уста поєднав...

Серпень 1943.

;

*

ДАЛЕКА КОХАНА

Темна неба глибінь опівночі,
Щире золото сяйного дня, —
Все пригадує любій очі,
Твої очі, голубко моя.

Ти далеко від мене, кохана,
Може, плачеш десь, кличеш мене.
В моїм серці ж кривавиться рана,
Як згадаю прощання сумне:

Ми на березі річки стояли
І дивились, як сонце згаса,
А серця нам від болю стискались...
Вітерець тихий сум колисав.

Люба, вір, що не вічно простори
Розділятимуть нас, це міне,
Знов зустрінемось ми, зникне горе,
Сонце хмари важкі розжене...

Жовтень 1943.

НЕ СПІВАЙ

В. Ю.

Не співай, бо це таїшо сумне,
Повне болю й розчуки,
Так стискає за серце мене,
Так побільшує муки...

Країце сядьмо отут при вікні,
Зважмо вдвох свої думи —
Як прожить молоді наші дні
Без турботи і суму,

Як зробити, щоб чорний відчай
Не гніздився у серці,
Як покласти журбі нашій край
У звитяжному герці...

Серпень 1944.

* * *

Білі гуси відлетіли в ирій,
Вже замовк останній шелест крил...
Тяжко, трудно у життєвім вирі
Плавати без весел і вітрил.

То не в ирій відлетіли гуси, —
Відлетів найкращих марінь світ,
Всі надії, що іще вернуся
Я у край своїх дитячих літ.

Як же жаль мені гусей тих білих!
Та ніхто не чув ридань моїх,
Хоч гублюсь в думках осиротілих
З того дня, як шелест крил затих...

І душею й серцем опустілий
Я ходжу серед чужих ланів, —
Рідні білі гуси відлетіли
У далекий край блакитних снів...

Листопад 1944.

НОВОРІЧНЕ

Дні товпляться отарою до прівні,
Все менше іх, от-от останній упаде, —
Святковий гомін безлічі людей
Чеканнятишу без жалю розірве.

Хоч ми й не будемо цю мить стрічати
[разом,

Та я думками там, де будеш ти,
Щоб глянути ще раз і відійті,
Як неминуче все відходить з часом.

Коли дванадцяту старий годинник
[вдарить,
Шепну тихенько: „Люба, прощавай!
Мені за все, за все прощення дай...“
І довго буду ще про тебе марить.

Грудень 1944.

* * *

Крізь туман і дим боїв
Зрошені сльозою
Очі голубі твої
Бачу за собою.

Ти мене і досі ждеш,
Ти і досі віриш,
Що крізь полум'я пожеж,
Через смерти вири,

Я прийду до тебе знов,
Дужий, як ніколи,
Віриш, що мою любов
Бурі не збороли.

Як тебе забудуть мені?
Ти в душі єдина!
Та між нами у вогні
Тоне Україна...

І тоді я лиш прийду,
Лиш тоді прилину,
Коли викинем орду,
Що гнітить країну.

Січень 1943.

* * *

Я знаю: снитимуться в темній нічі,
Самотні нічі і, частіш, безсонні,
Твої зелені, повні смутку очі
І ніжні - ніжні дотики долоні.

І маритиму: прийде так нежданно
Жадана зустріч у новому місті...
І підраховую уже старанно
Перлини днів у вічності намисті.

Січень 1945.

ПРОЩАННЯ

Ми зробилися зовсім чужими
У зруйнованім місті величім,
Ми, що думали перше: навіки
Пута нас пов'язали незримі.

А тепер ми по-давньому рідні,
Тільки вже на коротку хвилину...
І думки у минуле все линуть,
У замріяний вечір лагідний.

Завтра стисну ще раз твої руки
І ніколи вже більше, ніколи...
Стане крапкою на видноколі
Поїзд твій і замре його стукіт

В серці відгуком зойків болючих...
Повернути ж тебе вже несила!..
Чом раніш ми цінити не вміли
Іщастия тихого днів скорайдущих?...

Лютій 1945.

Л И С Т

В. Ю.

Ти пишеш, що сумуєш на чужині,
Що рідний край ввижаеться у снах,
Що у важкій постійній самотині
Сама собі ти стала навісна...

Моя далека! Полетів би радо
До тебе я, потішив хоч на мить,
Бо знаю сам: чужих людей громада
Страшніше, як пустеля, нас гнітить.

Та здійснити бажання я не можу.
Чужинець! — слово це тавром лягло,
Змінило на в'язницю зловорожу
Загорнуте в поля й ліси село.

Проте, ще не трачу я надії,
Що зміни принесе нам день новий —
Бо грізні наближаються події
І з кожним днем все близче чути бій...

Квітень 1945.

* * *

Щодня нові міста, щодня нові дороги,
І паротягу дим спується в далені,
А в серці відгомін болючої тривоги:
Стає мій дім на пам'яті мені.

Той рідний дім, де я — малий хлопчина —
Зростав, не знаючи турбот ані жалів,
Де я уперше покохав дівчину,
Де ще про щастя мріяти я вмів...

Тепер же без кінця лягли дороги
І світяться чужих світів вогні,
А в серці відгомін болючої тривоги:
Не йде мій дім із пам'яті мені...

Квітень 1945.

* * *

Може, їй дійсно тільки для того,
З батьківщини, де бій клекоче,
Іхав я до міста чужого,
Щоб твої там зустріти очі.

Ще не знаю, справді яка ти —
Хто ж би дав заглядати в нутро всім? —
Але віри не можу дати,
Що не вміеш кохати зовсім.

Певно, мрієш: він прийде, незнаний,
Той, що шепчуть про його весни,
І запалить вогонь коханий,
І самотності крига скрасне...

Травень 1945.

Л. Є.

У малому селі на чужині
Із тобою нас доля звела.
Ще не знали ми жалів
І, як діти, гуляли
У зелених житах край села.

Карі очі, як зорі сіяли,
Юність в них золотіла твоя.
Жайворінки піснями
Заливались над нами,
А жита шелестіли в полях.

Ніжне личко твоє, пам'ятаю,
Запалало, як мак, серед трав,
Ти уся трепетала
І мовчала, мовчала,
Коли вперше тебе я обняв...

Як були — знов ми стали чужими,
Розтоптала бо ти без жалю
Мое щастя велике
І прокляв я навіки
Мить, коли шепотів я — „Люблю...“
Липень 1945.

НЕЗНАЙОМА

Не богиня — людина ти,
Та приносиш кохання чар,
І в ту мить, як ти схочеш прийти,
Стане легчим життя тягар.

Ти була — як троянди квіт,
Ти була — як пісні солов'я.
Мов забутий поганський міт,
Кров тривожила мова твоя.

Ти прийшла, коли вечір гас
І змивав усі риси з облич.
За болюче-короткий час
Тебе знов поглинула ніч.

Хто була ти? — Я не спітав,
Не спітав, чи прийдеш іще.
А у грудях вогонь запалав,
Дотепер мені серце пече...

Липень 1945.

* * *

Я й люблю, може, тільки за те
Наші зустрічі в місті чужім,
Що мінливі вони, як оте
Близкотіння, що гра на ножі.

Що, як сфінкс, ти таємна частіш,
Нерозгадна для мене, як він,
Що так рідко я чую: „Лишись,
Підожди ще хоч кілька хвилин...“

Може, тільки за те я й люблю
Наші стрічі, що в митях отих
Вже немає ні тіні жалю —
А самі поцілунки і сміх.

Серпень 1945.

* * *

Ми ішли в похмуру ніч осінню
Так, як ми уже не раз ходили —
Міцно об'їнявшися і тісно
Сплівши пальці в стиску рук гарячім.
Але ні, ми так ще не ходили —
Це ж була остання ніч, прощальна.
Ми ішли... Блукали довго - довго
У гаях сумних, безлистих, в полі,
Вкритім непривітною стернею,
Мов полатаним рядном сирітським...
Вітер віяв з півночі. З-за хмари
Погляддав на нас лукаво місяць —
Наче він там угорі сміяєся
З нашого нежданого прощання.
В серці кублився туманом смуток,
Рвались груди у німім риданні,
А лихий віщун нещастя, пугач,
Десь далеко реготався дико...

Серпень 1945.

ЗЕЛЕНИЙ СВІТ

ЧЕКАЮЧИ ВЕСНИ

Сніг і холод зимовий минули,
Гомінливі з'явились струмки,
По-весняному вже стрепенулись,
Зашуміли смереки стрункі.

Кілька днів проминуть непомітно, —
Не виїзнає пустельних алей:
Заяскріють сади рясно kvітно,
Зацебече в кущах соловей...

І це ясне весни сподівання
Всім з очей визирає, з облич,
Прокидастесь знову кохання,
Час прийшов для чекання і стріч...

Травень 1943.

В Е С Н Я Н Е

Шелестять високі сосни
І купають верховіття
У ясних потоках сонця,
Що спливають з висоти.

Пустотливий теплий вітер
Кучері зелені пестить
Білокорої берези,
Потім знов кудись летить.

І над всим пташиний гомін:
Дзвінко капле крик зозулі,
Стукає проворна жовна
І веселий шпак скрипить.

І весняна буйна радість
Людям душу наповняє
І підносить, як на крилах,
Думку вгору, у блакить...

Травень 1945.

В Е Ч І Р

День погас. У сутінкові плине
Ніжним вітром дихання весни,
Загадкові колинуться тіні,
Наївають мережані сни.

Соловейко почав щебетати, —
Чусш? Трелі сплітають узір...
Молодим не сидиться у хаті,
Вабить кожного сяєво зір.

Ось юнак і дівчина з'явились, —
Тихим шелестом нарк іх віта.
Їдуть повільно обос... спинились...
Поцілунокєднаєуста...

Травень 1943.

НІЧНА ТИША

В тихім шепоті дерева ніхилилися,
Вітер стих, немов заплутавшись у віти, —
Тихо скрізь...

Тьохне пташка десь, готуючись спочити,
І замовкне. Знов над світом лине тиша, —
Тихо скрізь...

Місяць промені задумливо колине
І здивовано торка носнулі хвилі:
„Ой, як тихо!..“

Серпень 1944.

У ЛІТКУ

Химерним плетивом зелених віт
У височінь злітають осокори,
Вирізьблюючи чарівні узори
На хмарці, що затримала свій літ.

Ще, може, вчора профіль пірамід
На ній нубієць бачив гострозорий,
А завтра — там, де море неозоре,
На ній відіб'ється арктичний лід...

Бувають у житті такі хвилини,
Коли хотів би бути, як хмарини,
Легким, нестримно, як вони, летіть,

Безжурним летом відстані зітерти.
Тоді ніщо не зможе зупинить, —
Ні воля людська, ані подих смерти!

Серпень 1944.

НІЧ НАД РОЗДОРІЖЯМ

Там, де сходяться дороги,
роги місяця склонились.
Тихо ллють згори проміння
тіням склонених розп'ять.
Край хрестів не тіні лише
(іх колише зайдавітер,
Що літає опівночі) —
й почі тихі-тихі сні.

І течуть звідтіль повсюди
(люди ще цього не знають)
Сни поволі на всі боки,
поки дотечуть до хат,
І несуть вони й малому,
і старому опівночі
Дивних мар густі сплетіння
з володіння бога снів...

Серпень 1945.

С И О К І ЇІ

Вийди вечером тихим до лісу,
Де у сяйві червоного сонця
Стрункостовбурні сосни палають,
Наче ярого воску свічки.
Глиня іхня, крихка і пожовкла,
Осипається тихо на землю, —
Мов той віск, розтонившись, стікає
І твердіє в тоненькі голки.
Слухай щуми вечірнього лісу —
Як вітрець проліта в верховітті,
Іташка як перед сном защебече,
Як пролине, мов привид, сова...
І забудь свої денні турботи,
Ради хліба шматка біганину,
Хай натомлену душу наповнить
Спокій лісу, глибокий, як сон.

Травень 1945.

•

О СІННІС

Осінь крадеться нечутним кроком.
Пожовтіло на деревах листя,
Всюди сум, куди не кинеш оком,
Свіще вітер в посмутнілім місті.

В край далекий віддає літо,
А весни уже й не пригадаєш...
Хто ж би став — здається так — радіти,
Що холодна осінь наступає?

А от я люблю красуню-осінь,
Більш люблю, ніж спів весни грайливий,
Полум'я лісів золотокосе,
Барв осінніх тихі переливи...

Жовтень 1943.

•

О СІНЬ

Вже осінь... Сонце край наш покида...
Тут — крові країлями, там золотим дощем
На землю лист, кружляючи, спада,
І барвистим покрива плащем.

Вже осінь... Птаства спів змовкає в далені,
Понура тиша налягає скрізь...
Лиш зрідка лине круків крик сумний,
Лиш зловісний чути вітру свист.

Вже осінь... Стukaє в вікно слота,
Навік сховалось сонце... Але ні!
Воно нас скоро знову привіта,
Ми ще радітимем новій весні!..

Грудень 1943.

ЛЮДИ й ПОДІЇ

* * *

Крізь тишу ночі сич рєгоче,
Охрипло ворон кряче: „Кров...“
Осінню з листя кленів кров
Змиває місяць опівночі.

І розпач трупів бачать очі
Серед полів сумних, дібров...
Та раптом все зникає. Знов
Крізь тишу ночі сич рєгоче.

Листопад 1943.

В Д О Р О З І

Зима покрила кожну п'ядь
Рудим непоетичним снігом.
Голодні гави десь кричатъ,
Вагони йдуть ритмічним бігом

І хотиться кудись удаль
Таке близьке і рідне місто...
Між ним і мною рейок сталь
Рве динаміт на-совість чисто.

Ніяк не віриться, що це
Не дійсність вже, а тільки згадка
І що перед моїм лицем
Нові краї, нові порядки...

А час просковзує вужем.
Ну, як тут жити, як ~~з~~тут бути,
Щоб спізнавати все чуже —
Й свого нічого не забути?..

Листопад 1944.

Н. П.

Цілу нічку, до самого рана,
Притемнівшій газетою світло,
Ти читала роман Мопассана
Про кохання, що буйно розквітло.

Серед плутаних кілець інтриги
Чоло зморшки задуми вкривали
І думки, відірвавшись від книги,
У неясне прийдешнє літали.

Потім знову сторінки роману...
Мріеш ти про кохання майбутнє,
Що таке, як ось тут, в Мопассана, —
Непогасло-налкє і могутнє.

Ти не бачиш — па дворі світає,
Бризка сонце крізь вікна до хати;
Ти про денну мету забиваєш, —
Інженером, Людиною стати.

Грудень 1943.

НА ЧУЖИНИ

Шумій вулиці чужого міста,
Скрики авт, різкі дзвінки трамваїв, —
Як приємно десь на лавці сісти,
Невиним, що тебе ніхто не знає!

Нацо самоти шукати в інуці,
Десь далеко від людей, оселі?
Таж самотність тут, у людській гущі,
Серед лиць сумних, або веселих.

Вийдеши з дому і ніхто не скаже:
„От тепер згадати минуле напис...“
Тут хіба лиш часом поруч ляже
Слово ввічливе й чуже: „Пишешашам...“

Та колись надійде знов хвилина,
Що й, на жаль, не оминути, —
Хочеться, щоб трачилася людина,
Та, якої вже б не зміг забути.

І тоді тужливо і тривожно
В очі всім зустрічним зазираєш.
Але... власні справи має кожне
І твій біль нікого не торкає.

Квітень 1944.

ВИРУШАЮТЬ ХЛОПЦІ...

„Виrushають хлопці-добровольці
У кривавий тан...“
Пісня лише над юрбою
І шумить майдан.

Рівно б'ють сталеві кроки,
Йде за рядом ряд,
Між юрбою бистроокі
Голівки дівчат:

„Он він, он!.. Коханий, любий...
Ось я, тут, поглянь!
Та ж горячі і в тебе губи
Від міцних прощань...“

Крутить сивий вус рукою
Січовик старий,
Виряджа синів до бою —
На останній бій.

„Не пора, — потужно лине, —
Ворогам служить!..“
Пісня тихне. Та від кроків
Ще майдан дрижить.

Грудень 1944.

* * *

Мчать, як вихор, коні воронії, —
Зрідка іскра з-під копита присне, —
Рвуть з тачанки буйні вітровій
В степ далеко бандуриста пісню.

А позаду, наче в сідла вшиті,
Юнаки з барвистими шликами.
Виринуть — і знов утонуть в житі,
А шлики мигочуть над полями.

Раптом зовсім близько на узліссі
Діловитий скоростріла стукіт...
Впав їздець і більше не ідівівся,
В корчах жито мнуть ослаблі руки...

Блиснули шаблі в руках у інших,
Клич козацький розітнувся грізно,
Коні полетіли ще скоріше...
Ворог утікати — та вже пізно!

Засідку шаблі козацькі чисто
Вирували, в кусні покришили.
А журлива пісня бандуриста
Друга провожала до могили...

Січень 1945.

НІЧ ТРИВОЖНА...

Ніч тривожна, ніч без сну...
А у темнім небі - морі
Крізь провору глибину
Світять зорі.

Чи здалось, чи справді так?
Раптом тінь на зорі кинув
З дальнім рокотом літак —
Мить... хвилина...

Потім — дикий свист! Удар!
Ще і ще, без спину - краю,
Небо вир вогнених хмар
Закриває.

Вмився росами - слізми
Ранок, засмутився ясний:
„О, який ти, світе мій,
Був прекрасний!..“

А тепер, куди не глянь —
В мирних селах, місті шумнім —
Скрізь розірвана земля,
Скрізь так сумно...“

Січень 1945.

* * *

Зелений травень розстилає килим,
В обличчя диха вітром запашним;
По тогорічиїм листі перегнилім
Розлізлися загони комашні.

Птахи, і комашня, і лист зелений —
Все сповнене жадобою життя.
Що з того, що й до них **уже сирени**
Доноситься пронизливе виття,

Що селища німіють, як примари,
Що люди зір тривожно підвели,
Чекаючи: от виринутъ з-за хмары
Птахоподібні грізні кораблі.

Квітень 1945.

* * *

Краю мій рідний, далекий!
Як не згадать в чужині
Тиху хатину,
Любу дівчину,
Сонячні радісні дні?

Дарма чекать повороту
Серцеві милих часів:
Понад полями,
Поміж хатами,
Кулі лишили свій спів;

В темних, розвихрених далях
Путь перетято в боях...
Вечером синім
В ветхій свитині
Мати виходить на шлях.

Сльози в очах посмутнілих
Бліснуть, як краплі роси:
Як то там нині,
В дальній країні,
Там, де тепер її син?..

Червень 1945.

В ТІКАЧІ

Плач дитини, цигарковий дим,
Купа клунків з латаним багатством...
Безліч люду кинуло свій дім,
Доля присудила ім бурлацтво.

Спокій утікає від людей
За могили чорні, за руїни...
Доле, чом ти лята на дітей
Нашої непасної Вкраїни?

Попід ноги тисячі верстов
Стелять чужедальнії дороги, —
Скільки мук нарід мій перейшов!..
Ворог же святкує перемоги.

Вже надія часом відліта
Знов колись додому повернатись,
Рідні знову бачити міста,
Рідні села знову привітати.

Очі повні видивом одним,
В серце карбом врізались малюнки:
Плач дитини, цигарковий дим,
З латаним багатством купа клунків...

Лютій 1945..

„ЛОСЬКА - ДРАЛАФУ“

Аж палають фарбовані губи...
„Люсіко, що це ти — мов не пила?
Жизні дай!“ — І вже голос твій грубий:
„Дралафу-дралала...“

Гірко-тужно гітара ридає,
Але пісня дотепна і зла.
П'яний хор за тобою співає:
„Дралафу-дралала...“

Втіхи тільки й лишилося — випить,
Інше все продала й роздала...
Хай же лине в пропитому хрипі:
„Дралафу-дралала...“

Де дитинство, де радощі юні,
Де ті стрічі в саду край села?..
Все пройшло. Лиш відзвонють струни:
„Дралафу-дралала...“

Гетьте вгадки, розв'йтесь примари,
Не тривожте п'яного чола!..
Вдар міцніше, рука, по гітарі:
„Дралафу-дралала...“

Березень 1945.

ТАНГО

Екзотично винявкує танго
На гавайській гітарі підпилий
Джаз-бандист найвищого рангу, —
Ви ж голівку граційно скилили...

Ваш партнер по-кошачому спритно
Робить кроки коротчі та довші,
Вам на груди кладе непомітно
Руку, виріз у сукні знайшовши.

Та цього ви не чуєте зовсім,
Бо відносить вас хвилями танку
В ті краї, де за зраду ще й досі
Вміло душить коханець коханку.

Серпень 1945.

НІЧ НА ЧУЖИНІ

Ніч на дворі. Велично пливе
Понад хатами місяць щербатий.
Тихо... Все вже заснуло живе,
Лиш мені не сидиться у хаті.

Під ногами гладеньке шосе
Шарудить і далеко десь в'ється
Так неначе знайоме усе —
Чом же серце по іншому б'ється?

Міріяди блискітливих зір
У байдужій нічній височіні
Ніби той же сплітають узір,
Що й на рідній моїй Україні,

Тільки хати тут бачу не ті, —
Не з соломи іх крівлі, не з гонту, —
У прозорій рідкій темноті
Так ворожо-чужий іxnій контур.

І туману завісу тонку
Протинає загострена шпиця, —
То підносить будову струнку
Чудернацька німецька дзвіниця,

А годинник на ній відміря
Час в хрипучі та рівні ударі.
Довго відгомін їх завмира,
Розганяючи ночі примари...,

Березень 1945.

* * *

Часи минули! Наче мід-напій,
Мою ви завжди п'яните уяву.
Я бачу мов когорту величаву
Козацьку, чую, як гуркоче бій...

О, скільки гордих і чудових мрій
Час поховав із тими, що і славу,
Й життя несли на жертву, щоб державу
Свою підняти, силу дати їй...

Але тепер, коли пройшли віки,
Ми іхній заклик чуємо палкий, —
Постійно в силі й мудрості зростати,

Щоб у останню, найстрашнішу мить,
Коли навколо пекло закипить,
За край свій муром непохитним стати.

Лютий 1945.

КОЗАКИ НА МОРІ

Тихо пlesце море Чорне,
Байдаки-чайки колише
І у місячному сяйві
Мов словами промовляють:

„Ой, ви, хлопці-запорожці,
Чом так винеслидалеко?
Чи уже вам місця мало-
На широкому Славуті?

Чи уже всі вражі ляхи
Полягли у полі трупом,
Що не боїтесь лишати
Січу ви без обороцтів?..“

Темну хвилю довгі весла,
В кочетках скриплячи стиха,
Мов пригладжують, і лине
Гостроноса чайка прудко.

А стерничий сивовусий,
Мову хвилі зрозумівши,
Замугикав тихо пісню
Про козацьку давню славу:

„Гей, далеко світом лине
Запорізька наша слава
І тремтить від ляку ворог,
Наше ім'я пригадавши.

Пам'ятає він, псявіра,
Шаблі блиск і гук мушкета,
Пам'ятає, що приносить
Певну смерть удар козацький...“

Стихла пісня запорізька,
Задрімав немов стерничий,
Лиш весло іноді скрипне,
Рухаючися ліниво.

Тихо плеще море Чорне
І гойдає світлу стежку,
Що прослав блискучий місяць
Променем своїм по хвилях...

Що ж за судина велика
Випливає із за хвилі?
Що за стогін звідти чути
Разом з посистом-ударом?

Каторга то пропливає.
Із турецької столиці
Везиря везе до Криму
Із наказами султана.

А на каторзі тій двісті
В кайдані міцні закутих
І посажених до весел
Полонених запорожців.

Не один вже рік на морі
Каторга та плава гордо,
Не один рубець запікся
На гребців похилих спинах, —

Бо наглядач поміж ними
З таволгою походжає,
Затинає бранців нею,
Приневолює до праці...

І, пугукиувши, стерпичий
Ухопив стерно міцніше,
І сухий вже спілить порох
Козаки до самоналів,

І частіше весла довгі
Темну хвилю б'ють і піднімуть,
І скоріш чайки козацькі
Мчать до судний тісі.

Близче, близче... Ось він, ворог!
Загукали самонали,
Розітиувсь козацький посвист
Понад темним сонним морем.

Сілошились турки. Пізно!
Вже на покладі лунають
Грізні поклики козацькі,
Вже шаблі дамаські дзвоняТЬ...

Довго буде хан татарський
Дожидатися везіра
Від турецького султана,
Мусульман усіх владики:

Наче сніп очеретяний,
Вкинутий у іч гарячу, —
Так горить на темних хвилях
Бойове судно турецьке...

А чайки ті запорізькі,
Так братів новизволивши,
І забравши гойну здобич,
Лишуть далі Чорним морем...

Березень 1949.

ПЕРЕЯСЛАВ РОКУ 1654...

Не затихаючи, клекоче вир боів,
Проходять роки, геть від крові п'яї,
У весь парід став дружно при Богдані,
Але — зростає натиск ворогів.

І сталося: булаву врочисто звів
(Застиг весь Переяслав у чеканні)
„Віднині, царю, ми твої піддані!“ —
Промовив. Люд на площі занімів...

Коли б тоді ти був, Богдане, зінав,
Що свій парід на муки віддавав,
Цареві прирікаючи служити, —

Напевно, був би інший шлях обрав:
Самому й далі домагатись прав,
Збороть чи головою наложить.

Січень 1945.

БОГУН у НЕРЕЯСЛАВІ

„Чи всім до мислі ці моі слова?“ —
Питає гетьман. І Богун Іван,
Той козаків молодших партизант*),
Вже аж кипить — завзята голова! —

„На ката нам здалася та Москва?
Усі цареві там, холоп чи пан,
Там на собак міняють христіян,
Торгують ними, наче татарва!

І мали б ми іти у пекло те.
Де наших продаватимуть дітей,
Пороблять з них рабів — „крест'ян“ своїх?

Так чи ж подоба тій Москві служить?!
Та крапце головою наложить!..
Тяжкий береш на душу, Хмелю, гріх.“

Квітень 1945.

*) Партизант — представник партії.

С П О Л О Х

Бліснув з-за обрію стріл,
сурмачі засурмили на сполох,
Табір прокинувсь, загув,
мов лихі роздратовані бджоли...
Ось уже в сідлах, летять,
а постріляний стяг малиновий
Має над ними у вітрі —
недоброму вітрі зі Сходу...

Липень 1945.

ТВОРЧА ТИША

...Як сестра, схилилась над тобою
Невтомна подруга, сувора творчість.
М. Рильський.

Надворі пізня ніч. Усє давно вже спить
І набира у смі нові для праці сили.
У мене в хаті теж панує спокій милив
І рівно на столі годинник щокотить.

Та за моїм столом у цю спокійну мить
Барвисті постаті до бенкету засіли.
Хоча і не один вже тост проголосили —
Святковий галас той для мене лиш ззвучить.

Не всі герої тут, не ріvnі всі у славі,
Ці гості, що своїй завдячую уяві,
Та кожен у собі ховає щось нове...

Щоб показати ще і іншим їх портрети,
Пишу терцини я, виковую сонети —
Повіки стулюю удосвіта сливе.

Липень 1945.

С А Д І В Н И К

Роботи завжди у садку багато:
Тут масть прикласти дереву до ран,
Там вирвати настирливий бур'ян,
Чи деревце поникле піддіняти...

Старого не потрібно підганяти:
Поважноходить він, мов гетьман-пан,
Хоч часом охне й візьметься за стан,
Але в садку встигає лад давати.

В турботах пролітає день за днем,
А вечорами, як спахне ვогнем
Крайнебо, і на призьбі відпочити

Присяде, руки склавши мирно, дід,
На очі зводить він багатий плід —
І думає: „А добре в світі жити!..“

Серпень 1945.

ПРАЩУРИ

* * *

Вітри лагідні полем пронеслися
І шелестить про щось колосся ниви...
Хто зна — чи не на цих степах колись
Блукав мій пращур і шукав поживи?

І сивий дим старої давнини
Знімається і ліне над цолями
Відсовуються геть кудись лапи,
Сторожкі постаті скрадаються лісами...

Нехитру зброю стиснула рука,
І чуйно ловить рухи звіра вухо, —
Там наче сарна скочила легка...
Там кроки лося продудніли глухо...

Квітень 1945.

З Б Р О Я

I.

Рука підносилась невтомно вгору
І падали важкі удари густо
Твердого молота на шмат нефриту,
Скалки відколюючи гострокраї.
Уламок дикий під митця рукою
Робивсь таким, якого було треба:
Вже край один загострено, а другий
Ще тільки трохи треба обробити.
Нарешті й цей готовий... Вмілий майстер,
Одягнений у шкіру волохату,
Зібравши всі дрібні і гострі скалки, —
Готові ж вістря це для стріл і списів,—
Несе свій твір викінчувати до річки.
Піску дрібного насипає в міру
На камінь стесаний, уміло крутить
Поміж долонь міцну дубову гілку,
Її уперши у потрібне місце...
Помалу час їде. Але невтомно

Працює майстер, підсипає вчасно
Піску річного під струмент нехитрий...
І от за тяжку працю нагорода:
Насаджено на замашне руків'я
Сокиру гостру, і творець для проби
Рубає нею зарубку глибоку...

Квітень 1945.

З Б Р О Я

2.

Гнучку і пружну відломивши гілку
Міцного дерева, уламком скойки
Здирають кору з неї вмілі руки
І на кінцях зарубки добре роблять.
А шнур тонкий, що має натягнутись
Як тятива дзвінка тутого лука,
Готовий вже давно. Терпіння досить
І виправи треба мати, щоб зуміти
Силести його із жил сухих звіриних!..
От лука зроблено. Тепер ще тільки
Зробити треба стріли з гострим вістрям
Із кременю та яснієу міцного,
Зеленого, як очі леопарда.
Легкі й тверді сухі очеретини
Стискають в добре зроблених розсіпах
Уламки каменю; тоненькі жили
Примотують уламки міцно навхрест,
На тоншому ж кінці очеретини
Прикріплюють орлині темні пера, —
Стріла з пером летить багато краще.
Ну, от і стріли с! На пробу зброю
До лісу можна брати вже хоч зараз...
Квітень 1945.

ПОЛЮВАННЯ

I.

При світлі вогнища уламком скойки
Стіну печери вигладивши рівно,
Людина напівгола починає,
Мугичучи закліття старовинні,
На цій фігури карбувати різні.
Оде ось ліс, оде — печера темна,
Де він тепер при вогнищі чаклус,
Оссь звірі дики: тут могутній мамут,
Тут хижий лев з гнучким, потужним тілом;
Черідкою ои даю підуть олені
З рогами буйними, стрункі й високі;
А осьде, за куцем, і сам мисливий
Сховався і годинами чекає,
В руці камінну стиснувши сокиру,
Ноки олені підійдуть до нього...
А м'ясо в них таке смачне і піжне...
Малюнок скічено. Звитяжним криком
Мисливець супроводжує останній
Удар свій, що скерований у постать
Найбільшого оленя... Після цього
Вже зовсім певно можна йти на лови, —
Дідівські чари допоможуть ловчим...
Квітень 1945.

І О ПЮ ВА НН Я

2.

Галявина широка, а навколо
Густі кущі і велетні-дерева
Утворюють немов би мур суцільний.
З кущів тих чути часом тихий шелест,
Хрустіння гілки — і зігнута постать
Людини пересунеться поволі,
Із звичним спритом стиснувши руками
Надійну зброю — кам'яну сокиру,
І лук, і стріли з ясписовим вістрям.
Не чуючи біди, в траві високій
Пасеться мирно олень білохвостий
З могутніми гіллястими рогами.
Та, вмілою скерованою рукою,
Стріла схитнула густолисту гілку
І, свиснувши, у бік йому вп'ялася...
Від болю звір підкинувся угору, —
На спину аж лягли широкі роги, —
А вже з кущів швидким і хижим скоком
Двонога постать скочила до нього...

Відхилюючись від страшних ударів
Міцних копит і від розлогих рогів,
Мисливий з криком вимахнув сокиру
І опустив її на тім'я жертви...
Упав олень із передсмертним ревом
На зігнуті білоколінні ноги,
А потім зсунувся безжизнно набік, —
І парувала кров, ллючилась із рани...

Квітень 1945.

В О Г О Н Ъ

I.

Об сук пругкий ударайшись, сокира
Відекочила і цокула у камінь...
І сталося диво: хоч були холодні
І дикий камінь, і нефрит сокири,
Та від зудару полетіли іскри,
Синули в очі зіркосяжим приском.
А дроворуб в конячій вовчій пікірі,
Що на плече лягла плацем химерним,
Синувся в праці, і набігли зморшки
Задуми над глибокими очима.
Не раз він бачив, як холодний камінь
Іскрився під ударами сокири,
Та пині іскри засвітили думку
Нову і дивну в голові людини...
Відтак чоло паново проясіло,
І очі бліснули вогнем ідеї.
Піднявши повагом своюю сокиру,
Він заходився бити нею в камінь
І пильнував, куди спадали іскри...

Тоді, сухого моху назбиравши,
В те місце склав його, куди частіше
Гарячі іскри сипав камінь дикий.
І враз — о радість! — на сухих стебельцях
Зажевріла червона пляма жару.
У буйних радощах свій простий одяг, —
Ту шкіру вовчу, — відшпурнувши набік,
На землю кинулась людина гола
І, простягнувшись, як на молитві,
Взялася пильно дмухати на вогник,
Аж поки полум'ям узявл присок.
Здійнявши мох палаючий угору,
Як смолоскип веселій перемоги,
Гукнув творець: „Дивітесь, о люде!
Для вас вогонь із каменю зробив я!..“

Квітень 1945.

В О Г О Н Ъ

2.

Уєяка праця потребує сприту.
Здавалося б, що може бути простішим
За те знаряддя — дерева уламок
М'якого і суха дубова гілка,
Обкручена довкола тятивою
Малого лука? Та не всякий зможе
Як слід з цього знаряддя скористати.
Тут треба ще знайти сухого моху,
Його зуміти відповідно скласти
І лиш тоді, закляття прооказавши,
Крутити гілку швидко тятивою,
А лівою рукою взявши камінь,
Ним зверху гілку добре притискати.
Та тільки той, кому боги сприяють
І в кого є терпіння подостатком,
Побачить сизий дим — і жар покриє
Стебельця моху, складені старанно...

Кв тень 1945.

БІЛІ АТОЛИ

* * *

Білі атоли південних морів,
Сонце тропічне, гуркіт прибою,
Шторми, що рвуть корабель за собою
Ген до далеких незнаних країв, —
Як би туди я полинуть хотів
Білою чайкою попад водою.

Бурі страшної розлючений гук,
Вдари в борти хвиль білопінних,
Сповнені запалом бою хвилини,
Праця засмаглих мозолистих рук
І перемога над морем людини, —
Чар, що впивались Колюмб ним і Кук.

Ну, чи ж не варт проміняти на це
Гуркіт трамваїв міст анемічних,
Міст — тих джерел всіх катарів хронічних?..
Жаль викликає тут кожне лице,
Рано зім'яте біганням вічним,
Сповнене страхом перед кінцем...

Січень 1945.

* * *

Лагідний вітер над берегом пальми колише,—
Стиглі кокоси от-от обірвуться на голови
людям, —

Та темношкірі угору й не глянуть, а лише
Погляди шлють илохливі назустріч
суворим приблудам.

Човен великий і дивний край берега хвиля
гойдає,

Стовбур безлистий на нім ледво видно
із диму - туману.

Човен той прудко пливе, хоч вітрил, ані
весел не має...

Білі боги — вони радість несуть, а чи
смерть невблаганну?..

Грудень 1944.

ПЕРЕМОГА

М'язи грають клубками сталі,
Рівні й сильні вимахи рук;
Ось вже близько — щітки азалій!
Ось вже близько — прибою гук!

А позаду бурхливе море
Переможний снувало спів:
Водяні поховали гори
Найрідніший із кораблів...

Брили гнейсу, слизькі і гострі,
І шаленопінний прибій
Викликали рідкого гостя
На жорстокий смертельний бій,

Але гордо ймення людини
Переніс морець через вир
І покірно зігнули спини
Перед ним природа і звір.

І коли по недовгім часі
До лягуни ввійшов корабель, —
Загорілий морець на марсі
Постать людську уздрів біля скель,

Що хоч убір Адамів мала
І тримала в руках списа, —
Та на шкірі тигра стояла,
І був крик її влади яса...

Листопад 1944.

КАРАВЕЛИ ПЛИВЛИ МОРЯМИ

Пам'яті Христофора Колюмба.

Рокотали зловіщо хвилі
Під диханням палких вітрів.
Крізь туман каравели білі
В невідоме Відважній вів...

Протяглися тривожні мандри
Не на тижні — на місяці;
От-от вибухне бунт команди,
Бунт голодних і злих морців.

Командир у безсонні ночі
В серці глушить відчаю біль,
А безжалільна доля рेगоче
Гомінкими вдарами хвиль.

Вже остання надія зникла...
Ралтом радісним криком: „Земля!..“
Рве горлянка чиясь захрипла
Сиру тінь довкіл корабля...

Сонце сходило так урочисто,
Гордим гімном звучав прибій, —
Каравели святково-чисті
Чолом били землі новій...

Грудень 1944.

Б У Н Т

Котить хвилі важкі Атлянтик,
Вітер грізно в ранговті вие,
Але міцно натягнені ванти, —
Іх цей штурм розірвати не зуміс!

А на юті в малій кабіні
Пляшка рому і постать мужня.
В нього очі — як небо сині
І — то гнівні вони, то тужні....

Чом же раптом, строцивши келих,
Б'є ногою він в двері каюти,
Люті погляди шле до веселих
Моряків, що брасоплять на юті?

Чом, від боку рвонувши пістоля,
Ним він раптом вимахує люто,
Проклина і морців, і долю,
Нахваляється справитись з бунтом?..

Чом?.. Та слухай, що він гукає, —
Голос лине в безкрай простір,
Вітер з палуби враз змітає
Ті слова — ті накази гострі.

„Гей, негідники, боягузи!
Гей, брудні і ледачі свині!
Набивайте свої аркебузи,
Бо нам гаряче буде нині!

Та чи часом хто з вас не хоче
Знов підступну думку плекати —
Навернути додому очі,
Не здобувши дзвінких дукатів?..

Ти?! Ага!.. Підійди но!.. Маеш!..“
Постріл лунко в повітрі ляснув.
Впав матрос. Застогнав... вмирає.
Так загинув бунтар нещасний.

Січень 1945.

* * *

Радісно вітер шумить у напружених
білих вітрилах
Пінний кільватер клекоче й вирує за нами, —
Далі, все далі на буйних, на вітрових
крилах
Лине наш бриг голубими, як небо, морями.

Що нам до того, що обрій вже
хмара закрила,
Темна, зловісна, яка непогоду віщує? —
Завжди зумієм узяти на рифи
вітрила,
Нам бо не вперше боротись, як буря лютує!

Січень 1945.

В ТАВЕРНІ

В таверні галас, пахне бійкою,
Любов і хміль сплелись в однім,—
Морець не скиє над копійкою,
Що потом заробив своїм.

Що з того, що за гроші куплена
Любов — як той отруйний квіт!
Вино міцне і ще не згублена
Снага юнацьких буйних літ...

Вино розлите блиска змійкою,
Шум порту — як далекий грім.
В таверні галас, пахне бійкою,
Любов і хміль — як сизий дим...

Жовтень 1944.

Л Е О П А Р Д

Ярові Славутичеві.

Погляд, сповнений дикої люті,
Я відчув на лиці своїм
І не міг, ну, не міг збагнути:
Що це враз на шляху моїм?

Та рука так звично і вправно
Охопила держак списа,
Мов би ним я орудував здавна,
Живучи у диких лісах.

Мить — у звіра скривавилось око...
Леопард від болю завив,
Але зразу ж гірським потоком
Ринув з гілки — весь лютъ і гнів.

Знов без думки, у дикім танку,
Я послав назустріч списа,
Потім вп'явся в живу горлянку
І, як він, гарчав і кусав...

І затихло плямисте тіло,
Кожен м'яз холод смерти скув...
Довго вірить свідомість не сміла,
Що це сон усього лиш був.

Грудень 1944.

ВОЙСНИКИ

У ревоті громів, у світлі блискавиць
Прийшли ми у життя. Кочуем, як номади,
Невпинно гонить нас вперед жадоба влади,
Ясніша за мечі, зо всіх міцніша криць.

Де квилить боягуз, від страху впавши ниць,
І руки простяга, благаючи пощади, —
Там гордо ввиш зліта стяг нашої армади
І з скретом замки спадають з таємниць.

Коли ж наприкінці звитяжних наших днів
Не стане чим живить нам бойових огнів
І гніт іх зачадить і зробиться чорніший,

У ту останню мить ніхто не знайде з нас
Ні крихітки жалю за тим, що взяв нам час,
Бо знаємо: вмремо — на зміну прийдуть інші.

Липень 1945.

БІЛІЙ?!

В скелястих горах, у диких лісах
Тужно гудуть барабани,
Тихими кроками крадеться жах
В гущу лісів із савани.

Люд чорношкірий навколо вогню
Товпиться, мовкне в чеканні:
Що це? Чи вже почали десь борню
Орди ворожі захланні?

Кожен вояк оглядає списа,
Лук напина тятивою —
Люди, що завжди живуть у лісах,
Завжди готові до бою.

Кроки по листі сухім шелестять,
Кроки важкі, незвичайні...
Мить ще — і стріли у ніч засвистять.
Та вояки у мовчанні

Бачать (багаття ж палає!) іде
З лісу ютота незвична,
Мов чоловік — та чиж бачив хто де
Біле в людини обличчя?..

Серпень 1945.

Д О С В І Д

Я іхав, хлопцем ще, у Туркестан,
Де дивний світ відкритись мав для мене,
Нове життя, чудове, небудене, —
Так обіцяв прочитаний роман.

І що ж побачив? Скрізь сухий бур'ян,
Брудний пісок, брудні аборигени
В кібітках латаних ведуть життя нуждене,—
І розлетілись мрії, як туман....

Злилось у роки миготіння днів,
Багато бачив інших я світів,
Та приказки тії не забуваю,

Що подорож потвердила моя:
Буває гарно в багатьох краях,
Та тільки в тих краях, де нас немає...

Травень 1945.

З ЧУЖИХ ПІСЕНЬ

АМЕРИКА —

ЛЬОНГФЕЛЛЬО

СТРІЛА і ПІСНЯ

Стрілу пустив я — ще лук дзвенить,
Стріла ж далеко в безвість летить.
Я знаю, що ніхто з людей
Не скаже де вона впаде.

Я кинув пісню свою у світ,
Хвилина — згинув по ній вже слід.
Та знаю я: прийде мій друг
І пісню в серці його знайду.

Квітень 1941.

Р О С І Я —

Л. ГУМІЛЬОВ

* * *

Знаю я, що я Вам не пара,
Бо й люблю я не те, що Ви,
Бо до мислі мені не гітара,
А дутару дикого вий.

Ще не чули мене салони —
Панство в чорному, лиця нудні, —
Водоспади, грози, дракони
Слухачами були мені.

Як вмиратиму, нотар не прийде,
Щоб тестамент списати мій,
Смерть до мене нєжданою зійде
Десь в проваллі, в пустелі німій...

І по смерті піду не туди я,
Куди мріє ввійти ханжа —
Рай мій там, де розбійник, повія
І всі покидьки людства лежать.

Серпень 1943.

РОСІЯ —

Л. ГУМІЛЬОВ

ДАЛЕКІ КРАІНИ

Уривок з „Капітанів“.

Є нібіто й досі на світі країни,
де людська нога не лишала слідів,
де велетнів житла у пальмовій тіні,
де світяться перли в прозорій воді,

Пахучі стікають із дерева смоли
І листя химерне — „Спіши! — щелестить,—
Літають тут широго золота бджоли,
Як пурпур царів, тут троянда горить...“

І карлик воює за гнізда із птахом,
І ніжний дівочого профіль лиця...
Здається — і досі під зоряним дахом
Наш світ не відкрито іще до кінця.

Квітень 1945.

РОСІЯ —

А. АХМАТОВА.

* * *

Є у мене усмішка одна, —
Затремтять тільки губи мої, —
Бережу я для тебе її,
Бо з кохання з'явилася вона.

Хоч ти завжди зухвалий і злий,
Хоч любов непостійна твоя,
Я рушник уже бачу лляний,
А на нім — сіроокий і я.

Серпень 1945.

ФРАНЦІЯ —

(Вільно за Лямартіном)

КНИГА ЖИТТЯ

У глибоких небесних просторах
Хтось таємний читає книги,
Перегорта спокволя сторінки,
Приглядається пильно до літер...
І не прості ті Книги Священні —
Кожна з них то життя людини:
Як дочитана книга до краю,
І життя погасає тихо...
Невблаганно, невтомно, неспинно
До сторінки спадає сторінка,
Зупинити повільне гортання
Не здолає ніяка сила...
Як фатальні сторінки проходять,
То не шкода; та як найдорожчі
Перегорнуті, хтів би, щоб ще раз
Прочитав іх читач невидний —
Щоб удруге відкрились сторінки,
На яких видно слово „Кохання“.
Та вжечується подих смерти
В шелестінні сторінок останніх...

Січень 1944.

НІМЕЧЧИНА —

ГАЙНЕ

ОСТРІВ ДУХІВ

Мій любий, згадай, як з тобою
Плили ми в легкому човні:
Вже слався туман над водою,
Спускалися тіні сумні.

І острів зіткали тумани...
На острові тому були
Прозорі духи, коханий,
Що танок безпумно вели.

Ми пісню чудову іх чули,
Що кликала її вабила нас —
Ta вітром вітрило напнуло
І острів за кормою згас...

Квітень 1941.

К Е Л И Х

Я оздоблений майстерно келих
 Звів до уст, наповнивши до краю;
 Щоб вином міцним, вином солодким,
 Раз назавжди утопить турботу.

Аж Амур підкрався потихеньку,
 І говорить — а в словах ласкавих
 Жаль до мене, до мого незнайства:

„Друже, кращий є у мене келих,
 Варто в нім всю душу утопити.
 Що на це ти скажеш, як нектаром
 Келих той для тебе я наповню?“

Як же твердо встояв він на слові!
 Лідо, тож тебе в приязні ніжній
 Створив він для моєї туги!

І коли тепер я пружне тіло
Обіймаю, як нектар кохання
П'ю із вірних уст, — до свого друга
Я звертаюсь в почутті святому:

„Ні, ніхто з богів, окрім Амура,
Не зумів би цей створити келих,
Навіть сам Вулкан своїм знаряддям —
Хоч і розум воно в нього має...

Квітень 1945.

* * *

Усе життя — це сну хвилини.
Тут, на Землі,
Ми всі — немов непевні тіні
В густій імлі,

Ступнем лінивим відміряєм
Простір і час,
А Вічність — ми цього не знаєм —
Іде повз нас...

Квітень 1945.

НІМЕЧЧИНА —

АЙХЕНДОРФ

СТАРИЙ САДОК

Квіти в садку хтось зачарував,
Інакше не може бути:
Вмер вже давно той, хто іх пильнував,
Вони ж і досі цвітуть.

А водограй гомонить, гомонить
Про славні старі часи,
Постать жіноча край нього спить, —
В'ється змія коси.

Лютню тримає зграбна рука,
Часом щось шепчує уста...
Я її десь зустрічав у віках,
Йдучу повз села й міста.

Як нічка через небесну блакить
Опустити завісу тонку —
Струни задзвонять і спів зазвучить
У таємничім садку...

Квітень 1945.

НІДЕРЛЯНДИ — КАРЕЛ ван де ВОЕСТІЙНЕ

Я ЧУЮ, ВЖЕ НАДХОДИТЬ НІЧ

Я чую, вже надходить ніч —

Ми ж у мовчанні.

На грудях лотик інжних пліч —

Чи ж це востаннє?

Твій профіль тихий і чужий

В густій сутіні

І дня останній блиск дрижить

На луговині.

Чи це кінець, чи лиш розцвіт?

Заблісли роси...

Зів'яла й ти і маків цвіт

В твоїм волоссі...

Стомилося тіло. А чуття?

Чуття — не знаю...

Я й досі не сказав ще, як

Тебе кохаю...

Квітень 1945.

ШВЕЦІЯ —

КАРЛ МІХАЕЛЬ БЕЛМАН

ПИЯЦЬКА ПІСНЯ

Келих наливай повище!

— Уважай: лише шампану, —

І дівчину клич скоріше,

— Уважай: щоб тільки панну, —

Вічність в поцілунку злине,

— Уважай: лише година...

У житті приваби повно,

— Уважай: як юні ми ще, —

І все пахне так чудовно,

— Уважай: не гноєвище, —

Легко досягти кохання,

— Уважай: це ще питання...

Хай собі Земля кружляє,

— Уважай: колись та стане, —

Ти край любки, як у раї,

— Уважай: аж сива стане, —

Смійся, плач, зітхай що-сили,

— Уважай: лиш до могили...

Квітень 1945.

БІЛОРУСЬ

М. БАГДАНОВІЧ

Е МІГРАНТИ

Волоцюг є на світі немало;
Що не вклоняється Богу, ні чорту,
Що без хвилі вагання назвали б
Всі стяги океанського порту.

Ім немас кого покидати,
Бо пікого на світі не мають:
Ім однаково, жити, чи вмірати
І одного вони лиш бажають:

У незнаних країнах побуди,
Там зазнати і щастя, і горя,
І у хвилях солоних втонути
Білопінного синього моря...

Але ми — не пригод ми шукаєм
За морями, між людьми чужими:
З рідним ми б не прощалися краєм,
Коли б там не без хліба були ми...

І на вулицях з пахом бензину,
Що шумлять, як розгуляний вихор,
Нам садочок сміється з-за тину
І жовтіє соломою стріха...

Червень 1945.

З УСМІХОМ і ГНІВОМ

В А Л Ъ Б О М

Щоб мій образ Ви старанно
В серці зберегли навіки,
Я для Вас складаю, панно,
Вірш цей куций, невеликий.

Хай він завжди нагадає
Вам того, що дні і ночі
Про свою любов безкрайю
Безупинно все торочив,

Котрий се́ренади піжні
Під вікном співав що-сили, —
Ви ж скидали квіти пишні
(З ними й горщики летіли.)

Буду й далі Вам служити.
Коли ж часом смерть спіткаю
Серед тих летючих квітів,
І тоді гукну — „Кохаю!..“

Серпень 1945.

„ВОЛОССЯ ВЕРОНІКИ“*)

— Чому сплетіння цих яскравих зір
Учені звуть „Волосся Вероніки“? —
Спитали Ви, у небо звівши зір.
Навколо нас мовчав нічний простір,
В мені ж прадавній прокидався звір,
Бо Ваші кучері (волосся Вероніки!).
Були край мене — не сплетіння зір,
Що вчені звуть „Волосся Вероніки“...

Серпень 1945

*) Назва сузірря.

„Г Е Р О І“

Капелюх набакир, око п'яно примружене,
І цигарка закушена

В золотих зубах, —

Ви пригод все шукаєте, нових, незвичайних,
Ви читаєте тайни

На дівочих губах.

Що вам з того, що кров'ю край рідний
спливає?

Вас любов закликає

У інші світи,

Де жагучі красуні, без сорому смілі, —
Отуди б ви хотіли,

А не в битву піти...

Березень 1945.

В Ч Е Н І

Колись то хитромудрі гороскопи
Ви рисували королям, князям,
Де філософський камінь, чи бальзам —
Туди шукали ви таємні тропи.

Тепер — за зброю взявиши мікроскопи,
Ви переможцями ввійшли в Сезам;
Ніщо уже нē таємниця вам:
Ні погасання зір, ні алотропи.

Ви всемогутні, мудрі, наче змій...
Та тільки кинете ви світ тісний
Тих кабінетів, чи лябораторій —

Заплутавшись у хаосі дрібниць,
На перших кроках падаєте ниць,
І —тонете у життевому морі.

Березень 1945.

„КРИТИКИ“

Увечорі, при жовтім світлі лямпи,
Серед ароматичних клубів диму,
У колі друзів, близьких і знайомих
Людина хоче грati більшу ролю, —
Показувати себе або стратегом,
Або політиком великим, мудрим.
„Послухайте, та це ж дитині видно!
Цього робити аж ніяк не треба
Було, тоді бо ми не мали б
Всього того, що маємо сьогодні.
Було б робити так, як я говорю!..
Ви мусите призвати мені слухність...“
Так вечори ідуть один за одним —
Високий стиль, слова „сміливі“. **Ними**
Прикрити хочуть прикру порожнечу
Душі своєї, розуму і серця.
Яка нужденість! Та коли ж нарешті
Ми замість слів перейдемо до діла?!

Листопад 1943.

* * *

„Над темним полем бойовим
Промчала смерть. Вогонь і дим
Відзначали жахливу путь...“
Не всім поетам молодим
Доводилось в диму побутъ
На справжнім полі бойовім,
Та всякий зможе вірша втнуть,
Почавши реченням отим:
„Над темним полем бойовим...“

Серпень 1945.

ХОДЖА І ОСЕЛ*)

Хтів Ходжа піти до К'аби,**)
А що мав недужі ноги
Він пішов осла купити
Длядалекої дороги.

Вибрали. Не осел, а сокіл!
Налигав святий сірому
І, хоч як той опинався,
Поволік його додому.

Але вулишники - хлопці
Жартувати чи ж не вміють?
Геть скотину — а налигач
Взяв один собі на шию.

Озирнувсь Ходжа і бачить:
Замість довгих вух ослячих,
Перед ним на чорній пиці
Зуби бліскають хлоп'ячі.

*) Теми для цього і двох наступних віршів взяті з широковідомих на Близькому Сході анекдотів про Ходжу Наср-ед-дін'a.

**) Мусульманська святація — чорний камінь, що, нібито, впав з неба.

Що за дідько! А хлопчина
Плаче: — „Я не слухавсь нені,
Так вона закляла страшно —
І осел зробився з мене.

Нині ж термін закінчився,
Що я мав пробути заклятим...“
Тут Ходжа згадав Аллаха
І налигач зняв з хlop'яти.

Шкандиба пазад до ринку.
З дива витріщає очі:
Його ослик ремигає,
Хлоці навкруги регочуть.

Він через юрбу пропхався
І сказав ослові тихо:
— „А признайся чесно, сину,
Мабуть, знов накоів лиха?“

Серпень 1945.

ХОДЖА і ПРОШАК

Раз Ходжа на дах халуни
Зліз, обід іззівши сутий.
Раптом чує — хтось гукàє,
Не дає йому заснути:

— Маю найсильнішу справу,
Злізь, ефенді^{*)}, вниз скоріше! —
Зліз Ходжа і ось що слуха
Він з обуренiem найбільшим:

„Зглянься на мое каліцтво,
Дай що-будь, в ім'я Аллаха...
Повернувсь Ходжа й по хвилі
Вниз гука до нього з даху:

— „Лізь сюди“! — І старень зараз
Ставить ногу на драбину,
Без вагання лізе вгору,
Наставляючи торбину.

^{*)}) Так називають освічених людей на Сході.

— Хай Аллах подастъ, небоже! —
Так Ходжа йому у очі.
Той змінився на обличчі
І від злости аж підскочив:

— А чого ж сюди я дряпавсь,
Дідька ліз сюди якого?
— А чого униз я злазив? —
Запитав Ходжа у нього.

Серпень 1945.

ХОДЖА СУДИТЬ

Назбирав один старий
В лісі дрів для хати,
Та несила вже йому
Іх на плечі взяти.

— Що даси, — тут парубчак
Каже, — за підмогу?
Подививсь на нього дід
— Та, — каже, — нічого...

Той поміг. Та вслід за ним
Увійшов до хати,
Сів, як дома, і почав
Домагатись плати.

Знявся галас. До судді
Рушили обое...
А у місті тім Ходжа
Був тоді суддью.

— Розсуди, — звернулись ті,
Справедливий каді*).

Розказати звелів Ходжа
Про початок звади.

Думав, думав... А тоді
Каже молодому:

— Там он короб, — подивись,
Що лежить у ньому...

Подивився парубчак:

— Та, — каже, — нічого..
— Той візьми ж собі оте
Та й іди із Богом...

*¹) Каді — суддя.

З М И С Т

М О С С Е Р І Ц Е

Лист до матері	3	Прощання	11
На човні білокрилім	4	Лист	12
Далека кохана	5	Щодня нові міста	13
Не співай	6	Може, їй дійсно тільки для того	14
Білі гуси відлетіли в ирій	7	Л. Є.	15
Новорічне	8	Незнайома	16
Крізь туман і дим боїв	9	Я їй люблю, може, тільки за те	17
Я знаю: снитимуться в темній почі	10	Ми ішли в похмуру піч осінню	18

З Е Л Е Н И Й С В І Т

Чекаючи весни	19	Ніч над розто- ріжкям	24
Весняне	20	Спокій	25
Вечір	21	Осінє	26
Нічнатиша	22	Осінь	27
Улітку	23		

ЛЮДИ Й ПОДІІ

Крізь тишу ночі		Втікачі	37
сич рєгоче	28	„Люська - Дралафу“	38
В дорозі	29	Танго	39
Н. П.	30	Ніч на чужині	40
На чужині	31	Часи минулі!	42
Вирушають хлопці	32	Козаки на морі	43
Мчать, як вихор,		Переяслав року 1654	48
коні воронії	33	Богун у Переяславі	49
Ніч тривожна	34	Сполох	50
Зелений травень		Творчатиша	51
роєстилає килим	35	Садівник	52
Краю мій рідний . . .	36		

ПРАЩУРИ

Вітри лагідні полем		Полювання 1	57
пронеслись	53	Полювання 2	58
Зброя 1	54	Вогонь 1	60
Зброя 2	56	Вогонь 2	62

БІЛІ АТОЛИ

Білі атоли південних		Перемога	65
морів .	63	Каравели пливли	
Лагідний вітер . . .	64	морями .	67

Бунт	68	Леопард	72
Радісно вітер		Войовники	73
шумить . .	70	Білій?!	74
В таверні	71	Досвід	75

З ЧУЖИХ ПІСЕНЬ

Стріла і пісня	76	Келих	82
Знаю я, що я Вам		Усе життя — це сну	
не пара .	77	хвилини .	84
Далекі краини	78	Старий садок	85
Є у мене усмішка		Я чую, вже надхо-	
одна .	79	дить ніч .	86
Книга життя	80	Пияцька пісня	87
Острів духів	81	Емігранти	88

З УСМІХОМ і ГНІВОМ

В альбом	89	„Над темним полем	
„Волосся Вероніки“	90	бойовим“ .	94
„Герої“	91	Ходжа і осел	95
Вчені	92	Ходжа і прошак . .	97
„Критики“	93	Ходжа судить	99

Обкладинка маляра
ВОЛОДИМИРА ПРОКУДІІ.

З технічних причин в текстах замість
літери „ї“ вжито літеру „і“.

В кінці чєрві
шумієть вербі

2) Но і є що рівні
Відчуття сенс

3) Ти не маєш
Кого відкрити
Суровіння